

Bild: SF Studios

Pelle Svanslös

Pelle Svanslös är en sprudlande färgglad, spännande och underhållande äventyrmusikal om att komma bort men ändå hitta hem. Att ha rätt att vara den du är och att hitta modet att vara snäll.

Filmen är en utmärkt grund för samtal kring teman som normer, att vara en bra kompis, mod, empati, kärlek och mänskliga rättigheter.

Om filmhandledningen

Den här filmhandledningen är en del av våra handledningar till svensk barnfilm som har tilldelats stöd av Svenska Filminstitutet.

Film är ett spännande och mångfacetterat pedagogiskt verktyg där våra handledningar är till för att vägleda dig som lärare. Åldersrekommendationen, som här sträcker sig mellan förskoleklass och åk 1, är just en rekommendation. Som pedagog väljer du om du vill ta upp ett eller flera teman ur frågeställningarna och/ eller om du kan och vill viga mer tid till fördjupning och närstudier av själva filmmidiet. Du känner dina elever bäst och vet vad som kan vara relevant och intressant just för dem. Med den här handledningen kan man även använda klipp ifrån filmen för att ha ett tydligare underlag och stöd för minnet.

Filmen och läroplanen

Övningarna i denna filmhandledning riktar sig främst till förskolan och elever i förskoleklass och årskurs ett. *Pelle Svanslös* är som karaktär och som film en effektiv utgångspunkt för diskussioner kring grundläggande värden. Den är även ett utmärkt medel för att uppnå målen inom språk och kommunikation och berörande estetiska uttrycksformer. Flera av dessa punkter och kunskapsmål är gemensamma för förskola och lågstadiet.

Under rubrikerna nedan: värdegrund, estetiska uttrycksformer och språk och kommunikation, hittar du exempel på mål ur Lpfö98 och Lgr11 som denna filmhandledning berör.

Värdegrund

Film är ett effektivt verktyg för att få oss att sätta oss in i andras situation och är därför användbar för att träna förmågan att visa empati, respekt, förståelse och att ta avstånd ifrån diskriminering. Samtliga läroplaner trycker på mänskliga rättigheter, jämställdhet och okränkbarhet oberoende av funktionsvariation, kön, religion eller etnisk identitet (Kapitlet ”Grundläggande värden” och framåt: Lgr11 och Lpfö98).

Ur Lgr11 2.1 Normer och värden.

Skolans mål är att varje elev:

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för diskriminering, förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

Karaktären Pelle Svanslös gör allt det här: han respekterar andra, han förstår andras situation, försöker hjälpa dem och agerar med deras bästa i åtanke. Till exempel när han räddar de arga hundarna i Alcatass.

Estetiska uttrycksformer

Både förskola och grundskola ska enligt läroplaner behandla texter som ”kombinerar ord, bild och ljud”, samt undervisa i att tolka och samtala om innehåll och budskap i olika estetiska uttryck (Lpfö98: Skapande och estetiska uttrycksformer och Lgr11).

I förskolan ska barnen ”utveckla intresse för bilder, texter och olika medier samt sin förmåga att använda sig av, tolka och samtala om dessa”. Barnen ska också ”ges möjlighet att grundlägga ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att de på sikt ska kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information” (Lpfö98).

I grundskolan är en del av det centrala innehållet ”skapande genom lek, bild, musik, dans, drama och andra estetiska uttrycksformer” samt förmågan att ”tolka och samtala om innehåll och budskap i olika estetiska uttryck (Lgr11). Det framhåller också att eleverna ”utvecklar intresse för bilder, texter och olika medier samt sin förmåga att använda sig av, tolka och samtala om dessa” och ”utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama” (Lgr 11 2.2 Kapitel 2.2 Utveckling och lärande).

Språk och kommunikation

Att både uttrycka sig själv och att lyssna på andra är centralt innehåll i både förskola och grundskola.

I kapitel 2.2 (Lpfö98) som berör omsorg, utveckling och lärande står vidare att barn i förskolan ska ges möjlighet att utveckla:

- intresse för berättelser, bilder och texter i olika medier, såväl digitala som andra, samt sin förmåga att använda sig av, tolka, ifrågasätta och samtala om dessa,
- förmåga att skapa samt förmåga att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans,

Handling

Filmen bygger på böckerna om Pelle Svanslös av Gösta Knutson. Vi möter katten Pelle som kommer som unge till flickan Birgitta. Birgitta och Pelle blir genast bästa kompisar. De leker, äter och sover ihop.

En dag jagar Pelle en fjäril i trädgården och råkar ta sig genom ett hål i staketet. Innan han vet ordet av befinner han sig mitt i den mörka skogen och ett oväder bryter ut. I skogen möter han en räv som fastnat under en trästock och trots att han egentligen vill springa tillbaka hem befriar han räven. I rädsla för den hotfulla räven råkar han kana ner i ån och åker hjälplöst iväg på en stock. Stocken för honom till den stora staden Uppsala där han blir räddad precis innan stocken åker nedför ett stort vattenfall. Räddarna är katten Maja och hennes

Bild: SF Studios

Bild: SF Studios

gång som är på väg till en audition. Pelle följer med till klubben som söker artister och går under namnet F.I.S.K (Fina katters klubb). Den visar sig drivas av katten Måns, en inte alltför sympatisk katt.

Pelle träffar många nya vänner i staden, men hamnar också i en stor och främmande värld där vissa katter vill göra skillnad på katt och katt. Han saknar Birgitta. Kommer han någonsin att få träffa henne igen? Kommer han att klara sig i stan? Räcker hans mod till för att fortsätta att vara snäll mot alla?

Centrala teman: normer, att vara en bra kompis, mod, empati, kärlek och mänskliga rättigheter.

Före filmen

Titta på bilden ovan tillsammans med dina elever och diskutera nedanstående frågor

- Känner ni igen någon av karaktärerna? Vet ni något om dem? Vad tror ni kommer att hända i filmen?
- Hur ska en bra kompis vara tycker ni? Vilka på bilden tror ni är bra kompisar? Finns det någon/några på bilden som ni inte tror är bra kompisar?
- Vad är "annorlunda" med katten Pelle?
- Vem är det egentligen som bestämmer vad som är "det vanliga" eller hur vi ska se ut och vara i vår värld?

Tips på ord och uttryck att prata om innan filmen:

Elak/snäll

Show

Audition

Klubb

Uttrycket: dränkt som en katt

Sommarkatt

Alcatraz/Alcatraz

Norm

Civilkurage

"Vi vill göra en fantastisk film fylld av färg och musik som via Pelles längtan efter kärleken och hans fina inställning till livet – att alltid våga vara snäll – tar oss på en berg-och-dalbana mellan roliga och egensinniga katter. Det är en historia med ett tema som är universellt oavsett land, nationalitet och ålder."

- Gila Bergqvist Ulfung, producent för filmen tillsammans med Jon Nohrstedt.

Efter filmen

Samtala utifrån stillbilderna på nästa sida. Om eleverna är äldre kan de istället skriva sina tankar kring bilderna.

Bild 1, SF Studios

Bild 2, SF Studios

Bild 1: Hur började filmen? Vad får vi veta om Pelle och Birgitta? Vad hände sedan?

Bild 2: Hur känner sig Pelle här – hur ser ni det? Hur hamnade Pelle i ån? Vart kommer han sedan?

Bild 3: Vad händer inne i stan? Vem/vilka räddar honom ur ån? Vad är F.I.S.K-klubben för något?

Bild 4: Vem räddar Måns från hundarna i Alcatass? Hur gör han det?

Bild 5: Hur lyckades Pelle återförenas med sin Birgitta igen? Vart åker de sen?

Bild 3, SF Studios

Bild 4, SF Studios

Bild 5, SF Studios

Fyll i luckorna! – ett skriftligt handlingsreferat

För elever som kan skriva.

Den lilla katten _____ kommer till flickan _____ på sommarstället på landet. De andra katterna har inte varit så snälla mot Pelle eftersom han är annorlunda: han har ingen _____. Pelle och Birgitta brukar _____ tillsammans.

En dag upptäcker Pelle en fjäril som han börjar att leka med. Genom ett _____ i staketet hamnar Pelle i den mörka läskiga _____. En stor räv har fastnat under en _____ men Pelle är _____ och befriar räven. Det kommer ett ruskigt _____ som gör att Pelle faller ner i ån. Han hamnar i staden _____ där han blir räddad av katten _____. Men det finns en annan katt som inte är så snäll. Han heter _____. Han lurar Pelle att sjunga en elak _____ om sig själv. Pelle saknar _____ och vill komma hem till henne igen. Efter flera äventyr där Pelle visat sitt _____ får han åka "hund" tillbaka till landet igen.

Men Birgitta hinner åka iväg. Då kommer _____ som hjälper till genom att lyckas få familjens bil att stanna så att Pelle kommer ikapp.

Facit: Pelle Svanslös, Birgitta, svans, äta/ leka/sova/ mysa/etc, håll, skogen, trästock, modig/snäll/omtänksam/ etc, oväder, Uppsala, Maja, Måns, sång, Birgitta. mod, räven.

Skapa: Rita er favoritdel ur filmen!

Var det någon del ni tyckte extra mycket om eller som fick er att känna starkt? Ni kanske blev extra glada, rädda, förvånade, etc?

Berätta för en kompis vad ni har ritat, varför och hur ni kände er när ni såg just det i filmen

Karaktärerna

Titta på bilderna.

- Vem ser ni på bilden?
- Hur känner sig hen på bilden?
- Beskriv karaktären.
- Vem är ond/god? Vem bestämmer det?
- Finns det fina/fula katter? Vem bestämmer det?

Stöd för dig som pedagog

Huvudkaraktären i en film är den vi följer från filmens början till slut. Att Pelle Svanslös är filmens huvudkaraktär avslöjas inte bara genom att filmen bär hans namn utan av det att han, liksom huvudkaraktärer ofta har, har ett problem att lösa. Han har kommit bort från sin älskade Birgitta och måste hitta ett sätt att komma hem igen.

Klipp 1 Källa: SF Studios

Klipp 2 Källa: SF Studios

Under tiden lär han sig nya saker om sig själv: som att han faktiskt vågar vara snäll, även när det är riktigt farligt eller när någon har varit dum mot honom. De andra katterna förändras däremot inte så mycket under filmens gång. De utgör filmens bikastrakter.

Pelle

Är inte som alla andra. Han saknar en kroppsdel som andra har bestämt är viktig att ha. Måns, Bill och Bull retar Pelle och tycker att han är fänig och korkad. Allt för att han inte har någon svans. Men de känner inte Pelle egentligen. Han klarar sig alldeles utmärkt utan svans. Han visar också hur modig han är och att han alltid vågar vara snäll mot andra. Han är så snäll att han räddar Måns från hundgården trots att Måns har varit dum mot honom. Anledningen till att han lyckas med det är att han sätter sig in i och förstår hundarnas jobbiga situation och är snäll mot dem också. ”Jag skulle också bli sur om jag var inlåst så där!”, säger han och visar dem och de andra katterna empati även om de inte alltid är så snälla själva.

Här följer ett replikskifte ur filmen:

- Tycker du verkligen att Måns är värd det?
- Katt som katt!

Vad menar Pelle här?

Maja

Hon är den som peppar Pelle att stå upp mot Måns. Men även Maja säger ifrån när hon tycker att Måns går över gränsen.

Måns

Måns är en av filmens skurkar. Han ljugar ofta och är elak. Han säger att han vill väl fast han inte gör det. Han låter snäll men är istället ute efter att andra ska må dåligt eller se dumma ut, i synnerhet Pelle.

- Vilka katter vill Måns ska komma till hans klubb?

- Klubben heter F.I.S.K., vilket står för Fina katterS Klubb. Vad är en fin katt enligt honom? (En rik katt med fina kläder och fint hem, katter som också följer normerna för hur katter ska se ut?)

- Vad har Måns för färg? Varför är han just den färgen tror ni? Hade vi i publiken känt annorlunda om han hade varit grön istället?

Titta på [klipp 1](#) där Måns sjunger om sig själv och [klipp 2](#), sången Måns tvingar Pelle att sjunga om sig själv.

- Vad tänker han om sig själv?
- Vad är det Måns tvingar Pelle att säga om sig själv? Varför gör han så tror ni?

Måns ser sig själv som en kung. Han är van att få som han vill och han tycker att han har rätt att få som han vill, även om det betyder att han gör andra illa.

- Hur tror ni att Måns känner sig på insidan?
- Varför tror ni att han gör som han gör?

Bill och Bull

Bill och Bull ser upp till Måns och gör precis som han säger. De verkar varken försöka att bilda sig en egen uppfattning om saker och ting, eller tänka själva.

- Hur tror ni att Bill och Bull skulle vara om de såg upp till Pelle istället och följde hans minsta vink?
- Hur tror ni att Måns skulle vara om han inte hade Bill och Bull vid sin sida?

Klipp 3
Källa: SF Studios

Hundarna i Alcatass

Hundarna i Alcatass är högljudda, dreglande och elaka ”monster” i filmen. Det stora hotet. När sedan allt ställs på sin spets och Måns är på väg att bli hundmat gör Pelle något som ingen annan har gjort.

- Vad får Pelle reda på när han pratar med dem och ställer nyfikna frågor?

Skapa: Gör er själva som katter

Gör er själva som kattfigurer. Rita, pynta, måla, använd textilier och annat material. Bestäm vilken ögonfärg ni ska ha, hur er päls skulle se ut. Hur mycket fluff, vilka färger? Hur ser morrhåren och klorna ut? Ni kanske inte heller har någon svans? Eller bara ett öra? Ni kanske behöver glasögon? Ni kanske alltid bär omkring på er favoritnalle?

Visa figuren för en kompis eller er grupp på samlingen och berätta hur er katt är. Vad tycker den om att göra? Hurdan är den? Har den en egen sång?

Stöd för pedagogen

Om ni vill kan ni använda skisserna i slutet av handledningen som mall. De är filmskaparnas egna underlag till hur filmens karaktärer ser ut. Eller låt barnen rita en helt egna katter från grunden.

Fokus: Filmkunnighet – färger och ljud

Titta på [klipp 3](#). Titta gärna på klippet flera gånger och beskriv vad som händer/och eller diskutera sedan frågorna. Titta noga på hur bilderna och färgerna ser ut, vad ni hör och vad ni ser. Pausa gärna om det är något ställe barnen reagerar på och beskriv vad ni ser/hör.

- Hur tror ni att Pelle känner sig när han leker med fjärilen? Hur känner ni? Vad är det som gör att ni tänker så? Hur låter musiken? Hur ser färgerna ut?

- Hur tror ni att Pelle känner sig när han krupit igenom hålet i staketet? Hur känner ni? Vad förändras i filmen? Låter det annorlunda? Ser det annorlunda ut?

Titta förslagsvis på klippet i två omgångar: först fram till det att Pelle går igenom staketet och sedan vad som händer när han kommer ut på andra sidan.

- Kan ni komma på fler historier i böcker eller filmer där en karaktär hamnar i olika världar genom att gå igenom något? (Till exempel en dörr, portal, garderob, etc).

Stöd för pedagogen

Innan Pelle går igenom staketet: Filmerna är färgglada, det är ljus, soligt och musiken är munter och lekfull.

Efter Pelle har gått igenom staketet: Musiken blir mer spännande och antyder att något kommer att hända. Bilden blir mörkare med mer skuggor. Pelle lämnar den öppna gräsmattan och går ut i den snåriga skogen där vad som helst kan lura i skuggorna. Det börjar regna och blixtra. Ett träd går av på mitten och faller dramatiskt ner. När han hör någon ropa på hjälp väljer han att stanna kvar och bistå istället för att springa hem igen. Hans godhet gör att han lämnar sin trygghet och det han älskar mest men är också det som gör att han leds ut på filmens äventyr och får erfarenheter för livet.

Fokus: Filmkunnighet – montage

Titta på [klipp 4](#). Se det gärna flera gånger.
Vad är det vi får veta i den här sekvensen?

- Vad ser ni?
- Vad hör ni?

I klippet får vi se hur Birgitta och Pelle lär känna varandra, hur mysigt de har det och hur de busar, äter och testar nya saker tillsammans. Sekvensen ramar in av Birgittas sång. I verkliga livet skulle allt de gör ta flera dagar, veckor eller kanske till och med månader men i filmen är det en sekvens på bara två minuter. På så kort tid får vi alltså en effektiv bild av den kärlek och glädje som Birgitta och Pelle upplever tillsammans. När vi lägger många bilder bredvid varandra på det här sättet, kallas det på filmspråk för montage.

Övning: Skapa ett eget montage av stillbilder - en vecka på förskolan/i förskoleklassen/åk 1!

Ni behöver: ipad/surfplatta (eller dator), stillbilder tagna i verksamheten + något av gratisprogrammen Moviemaker (windows) eller iMovie (Mac), Powerpoint (PC) eller Keynote (mac) går också bra.

Under den kommande veckan på förskolan eller i klassen tar ni sedan bilder på olika saker ni gör, till exempel på rasten, samlingen, under fri lek, bild, etc. Tanka sedan in bilderna i något av programmen ovan och lägg dem efter varandra. Om ni använder Powerpoint, ställ in så att bilderna matas fram på egen hand efter några sekunder.

Klipp 4
Källa: SF Studios

Tema mod: Vilka faror måste Pelle möta i staden?

På landet är det lugnt och mysigt för Pelle – men i stan blir det ibland läskigt och utmanande. Vilka situationer kan ni komma på i stan där Pelle måste utmana sig själv? (Se nedanstående bilder som exempel att prata utifrån med barnen.)

Har ni varit med om någon situation där ni behövde vara modiga? Har någon av era kompisar gjort något modigt tycker ni?

Gör en minipjäsa/filmsekvens för era klasskompisar där ni spelar upp vad som hände och hur situationen löste sig.

Tema: Kärlek

På vilka sätt kan ni se kärlek i filmen? Mellan vilka? Hur brukar ni visa kärlek? Hur vill ni att andra visar kärlek mot er?

Nedan ser ni exempel på bilder visar kärlek i filmen, men den använder också sina andra verktyg. Musik, närbilder, ljus och färger skapar tillsammans varma känslor. Beskriv hur de kärleksfulla scenerna ser ut och låter.

Bok vs. film

Filmen bygger på böcker om Pelle Svanslös av Gösta Knutson och senare av Åsa och Michael Rönn och Ingrid Flygare.

Läs någon av Pelle Svanslös-böckerna och fundera över vilka teman som kommer fram i boken och hur de kommer fram. Fokusera gärna på ett tema, till exempel hur boken visar kärlek. Är det på samma sätt som i filmen? Boken har ju inte ljud och rörliga bilder utan text och stillbilder, så på vilket sätt visar boken kärlek? Hur är karaktärerna? Vad är lika? Är det några skillnader mot i filmen ni såg? Ser de annorlunda ut? Säger de saker annorlunda?

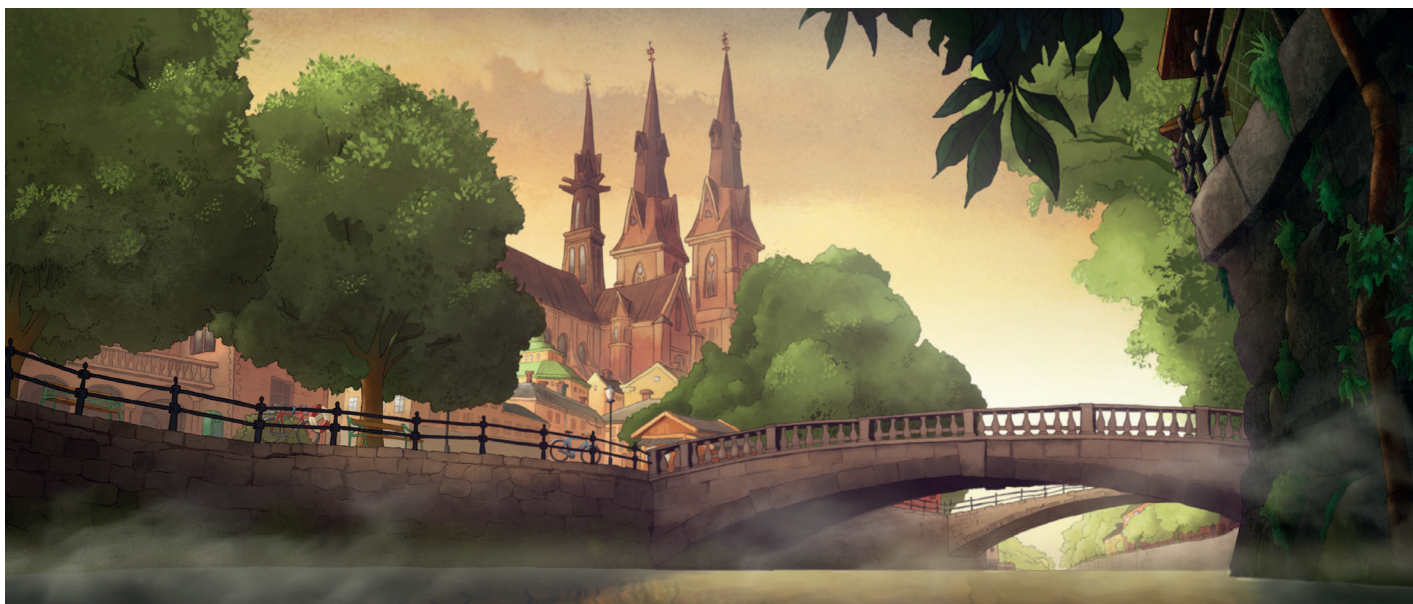
Från produktion till film

På nästkommande sidor följer ett antal bilder från arbetet med filmer. Några av de första skisserna för olika miljöer och fotografier från verklighetens Uppsala som legat till grund för filmens miljöer.

Bilder: SF Studios

TIPS PÅ FÖRDJUPNING

Läs

Lundgren Öhman, Ulla-Karin (red) (2014). Mediepedagogik på barnens villkor. Lärarförlaget: Stockholm

Länk till [Filmrikets material och övningar kring filmskapande](#):

Bra att ha länkar med instruktioner för bildspel:

[Instruktion för iPad och iMovie.](#)

(Du behöver inte iPhoto installerat, det går bra att hämta bilderna från iPadens album).

[Instruktion till hur man gör ett iMovie-bildspel med musik](#)

[Instruktion till hur du använder Powerpoint.](#)

[Instruktion till Photo Story.](#)

Länk till [andra program som går att använda](#)

Fördjupande övningar kring normer:

- Vad är en norm? – från [Lås upp!](#)
- Skapa en normutmanande berättelse – från [Lås upp!](#)

PRODUKTIONSINFO

Pelle Svanslös, 2020

Regi: Christian Ryltenius

Manus: Johan Bogaeus

Producent: Jon Nohrstedt, Gila Bergqvist Ulfung

Land: Sverige

Kompositörer: Magnus Strömberg och

Tormod Tvette vik

Medverkande: Adam Pålsson, Christopher Wagelin,

Li Schmalenbach, Olof Wretling, Svens Björklund,

Ester Lejdemyr

Längd: 67 min

Svenskt premiärdatum: 2020-01-17

Produktionsbolag: SF Studios

Censur: Barn tillåten

Redaktion:

Text: Helena Sandberg

Redaktör: Anna Håkansson

Svenska Filminstitutet, augusti 2020

KONTAKT

filmiskolan@filminstitutet.se

<http://www.filminstitutet.se/filmpedagogik>

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar.

Här kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.

<https://www.filminstitutet.se/skolbio>